Paulus’ doorn voor het vlees

door: Gerard Oudijn

www.gezondewoorden.nl

1. Paulus' doorn voor het vlees: roemen in zwakheid

Paulus spreekt in 2 Korinthe 12 over een "doorn voor het vlees". Meestal wordt daarbij gedacht aan een lichamelijke kwaal waar Paulus mee te maken zou hebben gehad. Er zijn in de loop van de tijd allerlei suggesties gedaan over wat hem dan precies gemankeerd zou hebben.

Maar voordat we ons afvragen *wat* Paulus' doorn voor het vlees was, moeten we eerst kijken naar het verband waarin hij erover spreekt. Paulus begint in 2 Korinthe 12 namelijk niet zomaar uit het niets over zijn zwakheden. Er is in de hoofdstukken daarvoor nogal wat aan voorafgegaan.

Paulus' apostelschap
In 2 Korinthe 10-12 verdedigt Paulus zijn apostelschap. Er waren in de ecclesia in Korinthe tegenstanders van zijn boodschap. Paulus gebruikt voor hen niet mis te verstane woorden. Hij noemt hen "valse apostelen" en "bedrieglijke werkers", die zichzelf voordoen als apostelen van Christus (2 Kor. 11:13).

Dat verbaast Paulus niet, want hij vervolgt:

> *2 Korinthe 11 (naar ISA)*
> [14] En geen wonder, want Satan zelf doet zich voor als een boodschapper van licht.
> [15] Het is dus niets groots als ook zijn dienaren zich voordoen als dienaren van rechtvaardigheid...

Deze mensen presenteerden zichzelf dus als dienaren van Christus, maar waren dat volgens Paulus niet. Sterker nog, hij verbindt hun optreden rechtstreeks met Satan, die zichzelf eveneens anders voordoet dan hij werkelijk is.

een andere boodschap
Het ging daarbij niet slechts om een persoonlijk conflict tussen Paulus en enkele andere leraren. Zij brachten ook een andere boodschap. Paulus zegt dat zij "een andere Jezus" verkondigden en "een ander evangelie" brachten (2 Kor. 11:4).

En de Korinthiërs bleken daar behoorlijk gevoelig voor te zijn. Paulus schrijft zelfs dat zij het verdragen wanneer iemand hen tot slaaf maakt, hen opeet, zichzelf verheft en hen "in het gezicht slaat" (2 Kor. 11:20).

Dat laatste is een opmerkelijke uitdrukking, zeker met het oog op wat Paulus later in hoofdstuk 12 zegt over een boodschapper van Satan die hem "met vuisten slaat". Maar daar komen we in een volgende blog nog uitgebreid op terug.

aanbevelingsbrieven
Sommige van deze boodschappers konden blijkbaar aanbevelingsbrieven overleggen. Paulus stelt daarom eerder in deze brief de vraag of hij zulke brieven nodig heeft:

2 Korinthe 3 (naar ISA)
[1] Beginnen wij onszelf opnieuw aan te bevelen? Of hebben wij, zoals sommigen, aanbevelingsbrieven voor jullie of van jullie nodig?
[2] Jullie zijn onze brief...

Paulus had geen papieren nodig om zijn apostelschap te bewijzen. De Korinthiërs zelf waren zijn aanbevelingsbrief. Zij waren door zijn verkondiging gaan geloven.
In de eerste Korinthebrief zegt hij hetzelfde nog iets anders:

1 Korinthe 9 (naar ISA)
[2] ...want het zegel van mijn apostelschap zijn jullie in de Heer.

Als de Korinthiërs bewijs zochten voor Paulus' apostelschap, hoefden zij dus alleen maar naar zichzelf te kijken.

zwak en verachtelijk
Toch waren de Korinthiërs blijkbaar onder de indruk van andere dingen. Over Paulus werd gezegd:

2 Korinthe 10 (naar ISA)
[10] ...zijn brieven zijn wel gewichtig en sterk, maar zijn lichamelijke aanwezigheid is zwak en zijn woord verachtelijk.

Zijn tegenstanders daarentegen verheerlijkten zichzelf. Paulus noemt dat "roemen naar het vlees" (2 Kor. 11:18). En juist daarvoor waren de Korinthiërs gevoelig.

roemen naar het vlees
Paulus besluit daarom als het ware: als jullie daar dan zo gevoelig voor zijn, zal ik ook maar gaan roemen. Niet omdat hij dat zelf zo graag wil. Integendeel. Hij noemt het dwaasheid en laat meerdere keren blijken dat hij dit met grote tegenzin doet. Maar als anderen zich op hun afkomst, positie en prestaties beroemen, dan zou Paulus daar zonder enige moeite tegenover kunnen stellen wat hij allemaal kon aanvoeren.

Hij was een Hebreeër, een Israëliet, uit het zaad van Abraham (2 Kor. 11:22). En vervolgens somt hij op wat hij in zijn bediening allemaal had doorstaan. Maar opvallend genoeg komt Paulus uiteindelijk tot een heel ander soort roem:

2 Korinthe 11 (naar ISA)
[30] Indien er geroemd moet worden, dan zal ik roemen in wat mijn zwakheid is.

gezichten en onthullingen
Daarmee komen we bij hoofdstuk 12. Paulus gaat nog even verder met dat roemen:

2 Korinthe 12 (naar ISA)
[1] Als er geroemd moet worden, hoewel het inderdaad niet nuttig is, maar dan zal ik komen op gezichten en onthullingen van de Heer.

Paulus zegt er meteen bij dat dit roemen niet nuttig is. Hij doet het omdat hij ertoe genoodzaakt is. Later in ditzelfde hoofdstuk zegt hij zelfs tegen de Korinthiërs: "jullie hebben mij ertoe genoodzaakt" (2 Kor. 12:11). En toch had Paulus werkelijk heel wat om in te roemen. Hij had "gezichten en onthullingen van de Heer" ontvangen. De Heer Zelf had hem dingen bekendgemaakt die hij anders nooit had kunnen weten. Maar juist hierin zit iets opmerkelijks.

De tegenstanders van Paulus maakten zichzelf groot. Zij presenteerden hun aanbevelingen en roemden naar het vlees. Paulus kon daar iets tegenover stellen wat hun aanspraken verre overtrof: hij had onthullingen van de Heer ontvangen. En toch is dat uiteindelijk niet waarin hij wil roemen.

roemen in zwakheid
Paulus' eigenlijke roem ligt in zijn *zwakheid*.
Dat is belangrijk om vast te houden wanneer we straks aankomen bij zijn "doorn voor het vlees". Want die woorden staan niet in een gedeelte waarin Paulus vertelt over zijn lichamelijke gezondheid. Het hele verband gaat over zijn apostelschap, zijn tegenstanders, roemen naar het vlees en daartegenover: Paulus die juist roemt in zijn zwakheden.

In de volgende blog kijken we eerst naar de bijzondere onthullingen waar Paulus in 2 Korinthe 12 over spreekt. Hij vertelt over "een mens in Christus" die werd weggerukt tot de derde hemel en tot in het paradijs. Dat Paulus daarbij over zichzelf spreekt, doet hij opvallend afstandelijk en terughoudend.

Waarom? Ook dat heeft alles te maken met het onderwerp waarmee Paulus dit hoofdstuk begon: *roemen*.

2. Paulus' doorn voor het vlees: de derde hemel en het paradijs

In de vorige blog zagen we waarom Paulus in 2 Korinthe 12 over zijn bijzondere ervaringen begint te spreken. Hij doet dat niet omdat hij zichzelf graag op de voorgrond plaatst. Integendeel. De Korinthiërs waren gevoelig voor mensen die zichzelf aanbevelen en roemen naar het vlees. Paulus gaat daarom, met grote tegenzin, ook roemen. Hij zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [1] Als er geroemd moet worden, hoewel het inderdaad niet nuttig is, maar dan zal ik komen op gezichten en onthullingen van de Heer.

Paulus had werkelijk iets om in te roemen. De Heer had hem bijzondere dingen onthuld. Maar zodra hij daarover begint te vertellen, neemt hij opvallend afstand van zichzelf.

een mens in Christus
Paulus vervolgt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [2] Ik weet van een mens in Christus, het is veertien jaar geleden (of het in het lichaam was, weet ik niet, of dat het buiten het lichaam om was, weet ik niet, God weet het), dat zo iemand werd weggerukt tot de derde hemel.

Paulus spreekt over zichzelf in de derde persoon: "een mens in Christus". Hij doet alsof hij het over iemand anders heeft.

Dat het over Paulus zelf gaat, blijkt verderop in het gedeelte. In vers 7 spreekt hij over "de overtreffendheid van de onthullingen" die aan hem gegeven waren. Maar hier vertelt hij er afstandelijk en terughoudend over. Dat past precies bij wat we in de vorige blog zagen. Paulus wil eigenlijk helemaal niet in zichzelf roemen.

veertien jaar geleden
Paulus zegt dat deze gebeurtenis veertien jaar eerder had plaatsgevonden. Uit Galaten 1 en 2 weten we dat er na zijn ontmoeting met de Heer op de weg naar Damascus een behoorlijk lange periode ligt voordat zijn bediening zoals wij die vooral uit Handelingen kennen, vorm krijgt.

Paulus verbleef onder andere in Syrië en Cilicië. Over een groot deel van die periode weten we nauwelijks iets. Maar we weten wel dát de Heer Paulus onderwees. Paulus spreekt hier immers over "gezichten en onthullingen van de Heer". Hij had onderwijs genoten aan de voeten van Gamaliël en kende de Hebreeuwse Bijbel uitstekend, maar de Heer maakte hem dingen bekend die tot dan toe voor hem verborgen waren.

Wanneer precies deze gebeurtenis uit 2 Korinthe 12 daarin plaatsvond, is voor ons niet het belangrijkste. Paulus zelf noemt alleen dat het veertien jaar geleden was.

in het lichaam of buiten het lichaam
Opvallend is dat Paulus zegt dat hij zelf niet weet of deze ervaring "in het lichaam" of "buiten het lichaam om" plaatsvond. En hij zegt het niet één keer. In het volgende vers herhaalt hij het:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [3] En ik weet van die mens (of het in het lichaam was of buiten het lichaam om, weet ik niet, God weet het)...

Blijkbaar kon Paulus zelf niet zeggen of het een lichamelijke of een geestelijke ervaring was. En kennelijk vond hij het ook niet nodig om daarover te speculeren. Hij zegt eenvoudig: "God weet het".

Dat is veelzeggend, zeker in deze brief. De Korinthiërs waren juist nogal gericht op het vlees, op het uiterlijke en op wat zichtbaar indruk maakte. Paulus zegt als het ware: of dit nu in mijn lichaam gebeurde of buiten mijn lichaam om, ik weet het niet. God weet het. Voor Paulus is dat kennelijk niet waar het om draait.

weggerukt
Wat Paulus wél weet, is dat hij werd "weggerukt tot de derde hemel". Het woord dat hier wordt gebruikt voor "weggerukt", komen we ook tegen in het bekende gedeelte over de wegrukking van de ecclesia:

> *1 Thessalonicenzen 4 (naar ISA)*
> [17] Daarna zullen wij, de levenden die overblijven, tegelijk met hen weggerukt worden in wolken, tot ontmoeting van de Heer in de lucht...

Paulus werd dus weggerukt. Maar in zijn geval zegt hij: "tot de derde hemel".

de derde hemel
Wat moeten we ons bij die derde hemel voorstellen?

De Schrift spreekt over vogels "van de hemel" (Gen. 1:26; Matt. 6:26). Dat is de hemel die wij boven ons zien, waarin de vogels vliegen. Daarnaast spreekt de Schrift over de sterren van de hemel (Jes. 13:10; Openb. 6:13). Dat is de sterrenhemel. En vervolgens vinden we de uitdrukking "de hemel van de hemelen":

> *Deuteronomium 10 (naar ISA)*
> [14] Zie, aan JAHWEH, jouw God, behoren de hemelen en de hemel van de hemelen, de aarde en alles wat daarop is.

De eerste twee hemelen behoren tot de geschapen wereld. De "hemel van de hemelen" is de hoogste hemel, de woonplaats van God. Dat is naar mijn overtuiging wat Paulus hier de "derde hemel" noemt.

Maar vervolgens zegt Paulus iets wat ik lange tijd als een herhaling heb gelezen.

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [4] dat hij werd weggerukt tot in het paradijs en onuitsprekelijke uitspraken hoorde, die het een mens niet geoorloofd is te spreken.

Ik heb lang aangenomen dat "de derde hemel" en "het paradijs" hier eenvoudig twee aanduidingen waren voor dezelfde plaats. Paulus zou dan eerst zeggen dat hij tot de derde hemel werd weggerukt en vervolgens hetzelfde herhalen met andere woorden: hij werd weggerukt tot het paradijs.

Maar waar vinden we eigenlijk in de Schrift dat het paradijs een andere naam is voor de hemel? Het woord "paradijs" duidt op een tuin of hof. Wij spreken bijvoorbeeld over de hof van Eden als "het paradijs". In de Hebreeuwse tekst wordt Eden een tuin of hof genoemd. In de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel wordt daarvoor het woord gebruikt waar ons woord "paradijs" vandaan komt. Maar er is nog een plaats waar we het paradijs tegenkomen.

de boom van het leven
In het boek Openbaring wordt tot de ecclesia in Efeze gezegd:

> *Openbaring 2 (naar ISA)*
> [7] ...Aan hem die overwint, zal Ik geven te eten van de boom van het leven, die in het paradijs van God is.

Het paradijs wordt hier verbonden met de boom van het leven. En die boom komen we aan het einde van Openbaring opnieuw tegen:

> *Openbaring 22 (naar ISA)*
> [2] In het midden van haar straat en aan ene en andere zijde van de rivier was de boom van het leven...

Openbaring 21 en 22 beschrijven de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Daar vinden we dus opnieuw de boom van het leven, die eerder in Openbaring 2:7 met het paradijs van God werd verbonden. Dat brengt mij tot de vraag of Paulus in 2 Korinthe 12 werkelijk tweemaal dezelfde plaats bedoelt.

ook vooruit in de tijd
Ik lees het zo dat Paulus werd weggerukt tot de derde hemel, maar dat hem daarnaast ook het paradijs werd getoond. En als het paradijs waarvan Openbaring spreekt op de nieuwe aarde wordt gevonden, betekent dat dat Paulus niet alleen in de ruimte werd verplaatst, maar ook vooruit in de tijd. Dat klinkt misschien vreemd, maar iets vergelijkbaars vinden we bij Johannes. Hij zegt:

> *Openbaring 1 (naar ISA)*
> [10] Ik werd in geest in de dag van de Heer...

Johannes werd in geest overgeplaatst naar de dag van de Heer en kreeg vervolgens dingen te zien die nog toekomstig waren. Uiteindelijk zag hij zelfs "een nieuwe hemel en een nieuwe aarde" (Openb. 21:1). Waarom zou iets dergelijks bij Paulus onmogelijk zijn?

Paulus legt zelf niet uit hoe dit precies plaatsvond. Sterker nog, hij weet niet eens of hij daarbij in of buiten het lichaam was. Maar de Schrift noemt de derde hemel nergens "het paradijs", terwijl het paradijs wél uitdrukkelijk wordt verbonden met de boom van het leven en de nieuwe aarde. Daarom ligt het voor mij voor de hand dat Paulus hier meer zegt dan tweemaal hetzelfde.

onuitsprekelijke uitspraken
In het paradijs hoorde Paulus "onuitsprekelijke uitspraken, die het een mens niet geoorloofd is te spreken". Ook dat roept natuurlijk vragen op. Waarom mocht Paulus die dingen niet uitspreken? Opvallend is dat het "niet geoorloofd zijn" in de tegenwoordige tijd staat. Paulus mocht deze dingen op dat moment niet uitspreken.

Dat zou ermee te maken kunnen hebben dat Paulus later nog zaken zou onthullen waarvoor de tijd op dat moment nog niet gekomen was. In latere brieven, zoals Efeze en Kolossenzen, spreekt hij uitgebreid over verborgenheden die God door hem bekendmaakte.

Maar er is nog een andere mogelijkheid. Als Paulus inderdaad dingen zag die betrekking hadden op het paradijs en de nieuwe aarde, dan was hij niet degene aan wie het gegeven was deze dingen bekend te maken. Die onthulling vinden we immers bij Johannes. Misschien gelden zelfs beide mogelijkheden. Meer kunnen we er op grond van deze woorden niet met zekerheid over zeggen. Paulus zelf blijft er juist uiterst terughoudend over.

terughoudend
Dat blijkt ook uit wat hij vervolgens zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [5] Over zo iemand zal ik roemen, maar over mijzelf zal ik niet roemen, of het moet zijn in mijn zwakheden.
> [6] Want als ik wil roemen, zal ik niet onverstandig zijn, want ik zal waarheid spreken. Maar ik ben terughoudend, zodat niemand mij toerekent boven wat hij van mij ziet of wat hij hoort van mij.

Paulus zegt niet dat deze ervaringen verzonnen of onbelangrijk waren. Integendeel: als hij erover zou roemen, zou hij waarheid spreken. Maar hij is terughoudend. Waarom?

Omdat hij niet wil dat mensen méér van hem denken vanwege ervaringen die zij zelf niet kunnen toetsen. Hij wil beoordeeld worden op wat men van hem ziet en hoort.

Dat is eigenlijk een opmerkelijk principe. Paulus had spectaculaire ervaringen om over te vertellen, maar hij bouwde zijn bediening daar niet op. Wat iemand zegt, moet onder bewijs gesteld kunnen worden aan het woord van God. Dan wordt het niet waar omdat Paulus het zegt, maar omdat God het heeft gezegd.

de overtreffendheid van de onthullingen
En juist omdat Paulus zulke uitzonderlijke dingen had meegemaakt, komt hij vervolgens bij de "doorn voor het vlees":

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] Daarom ook, opdat ik mij om de overtreffendheid van de onthullingen niet verhef, werd mij een doorn voor het vlees gegeven...

Paulus had alle reden om zich op zijn bijzondere ervaringen te laten voorstaan. Hij was weggerukt tot de derde hemel en tot het paradijs. Hij had dingen gehoord waarover hij niet mocht spreken. Maar

juist vanwege de *overtreffendheid van die onthullingen* werd hem iets gegeven waardoor hij zich niet zou verheffen. Een "doorn voor het vlees".

Wat was die doorn? Daar kijken we in de volgende blog naar.

3. Paulus' doorn voor het vlees: een boodschapper van Satan

In de vorige blog zagen we dat Paulus buitengewone onthullingen van de Heer had ontvangen. Hij was weggerukt tot de derde hemel en tot het paradijs en had daar dingen gehoord waarover hij niet mocht spreken. Juist vanwege de overtreffendheid van deze onthullingen zegt Paulus vervolgens:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] Daarom ook, opdat ik mij om de overtreffendheid van de onthullingen niet verhef, werd mij een doorn voor het vlees gegeven, een boodschapper van Satan, opdat hij mij met vuisten slaat, opdat ik mij niet verhef.

Deze "doorn voor het vlees" is op allerlei manieren uitgelegd. Vrijwel altijd wordt daarbij gedacht aan een lichamelijke kwaal van Paulus. Maar is dat ook wat er staat?

een doorn voor het vlees
De meeste vertalingen spreken over een "doorn in het vlees". Daardoor wordt al snel de indruk gewekt dat Paulus iets in zijn lichaam mankeerde. Men heeft dan ook allerlei lichamelijke aandoeningen voorgesteld.

Paulus had mogelijk problemen met zijn ogen. In Galaten wijst hij bijvoorbeeld op de grote letters waarmee hij schrijft (Gal. 6:11). Ook liet hij zijn brieven meestal door iemand anders opschrijven. Daaruit heeft men wel geconcludeerd dat Paulus slecht zag en dat dit zijn "doorn in het vlees" was.

Maar in het Grieks staat er geen voorzetsel "in". "Het vlees" staat eenvoudig in de derde naamval. Dat kan worden weergegeven als "een doorn in het vlees", maar ook als een doorn die voor het vlees is, die het vlees treft of hindert. De grammatica alleen beslist deze vraag dus niet. We zullen uit het verband moeten opmaken wat Paulus bedoelt.

het vlees
Ook het woord "vlees" hoeft namelijk helemaal niet op Paulus' lichaam te doelen. Juist in deze tweede Korinthebrief gebruikt Paulus het woord meerdere keren op een andere manier. Hij spreekt bijvoorbeeld over Christus "kennen naar het vlees":

> *2 Korinthe 5 (naar ISA)*
> [16] Daarom kennen wij vanaf nu niemand naar het vlees. En ook al hebben wij Christus naar het vlees gekend, nu kennen wij Hem zo niet meer.

Dat gaat niet over het kennen van iemands lichamelijke toestand. En in het gedeelte dat direct voorafgaat aan onze tekst zegt Paulus:

> *2 Korinthe 11 (naar ISA)*
> [18] Aangezien velen roemen naar het vlees, zal ook ik roemen.

Ook "roemen naar het vlees" heeft niets met een lichamelijke kwaal te maken. Het gaat om wat een mens naar menselijke maatstaven heeft om zich op te laten voorstaan: afkomst, positie, prestaties en alles waarin het vlees kan roemen.

In datzelfde verband spreekt Paulus over een "doorn voor het vlees". De uitdrukking wijst dus niet vanzelf op een ziekte of lichamelijke beperking.
De doorn was iets wat Paulus' vlees raakte. Iets wat hem naar de mens stak en hinderde. Je zou kunnen zeggen: iets wat zijn ego krenkte en hem klein hield. En Paulus vertelt er meteen bij *wat* die doorn was.

een boodschapper van Satan
Hij zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] ...werd mij een doorn voor het vlees gegeven, een boodschapper van Satan, opdat hij mij met vuisten slaat...

De doorn wordt nader aangeduid als "een boodschapper van Satan". De meeste vertalingen hebben hier "een engel van Satan". Het Griekse woord is *aggelos* en betekent eenvoudig: boodschapper. Uit het verband moet blijken om wat voor boodschapper het gaat. Een *aggelos* hoeft dus niet een hemels of geestelijk wezen te zijn. Jakobus gebruikt hetzelfde woord bijvoorbeeld voor de twee verspieders die bij Rachab kwamen:

> *Jakobus 2 (naar ISA)*
> [25] En werd op gelijke wijze ook Rachab, de hoer, niet uit werken gerechtvaardigd, toen zij de boodschappers ontving en langs een andere weg liet vertrekken?

Die boodschappers waren gewoon mensen.

We zien iets vergelijkbaars bij Lot. Genesis 19 begint ermee dat twee boodschappers bij Sodom aankomen, maar enkele verzen later worden zij eenvoudig "mannen" genoemd (Gen. 19:1,5,8).
Het woord *aggelos* zegt dus op zichzelf niet dat Paulus door een demonisch of ander geestelijk wezen werd gekweld. Het zegt dat het om een *boodschapper van Satan* ging.

boodschappers in Korinthe
Daarmee wordt de context uit de eerste blog opnieuw belangrijk. Paulus had in Korinthe te maken met mensen die een andere boodschap brachten. Hij noemt hen:

> *2 Korinthe 11 (naar ISA)*
> [13] Want zulke mensen zijn valse apostelen, bedrieglijke werkers, die zich voordoen als apostelen van Christus.
> [14] En geen wonder, want Satan zelf doet zich voor als een boodschapper van licht.
> [15] Het is dus niets groots als ook zijn dienaren zich voordoen als dienaren van gerechtigheid...

Er waren dus boodschappers in Korinthe die zich voordeden als dienaren van Christus, maar volgens Paulus in werkelijkheid de zaak van Satan dienden. Dat Paulus vervolgens in het volgende hoofdstuk spreekt over "een boodschapper van Satan" staat niet los van die context.

Het lag voor de hand dat zulke tegenstanders Paulus persoonlijk raakten. Over hem werd immers gezegd dat zijn brieven wel gewichtig en sterk waren, maar dat zijn persoonlijke verschijning zwak en zijn woord verachtelijk was (2 Kor. 10:10).

Of deze boodschapper Paulus persoonlijk aanviel, hem belachelijk maakte of vooral zijn boodschap probeerde onderuit te halen, zegt Paulus niet. Daar moeten we dus niet meer over invullen dan er staat. Maar dat Paulus door deze tegenstand werd gehinderd en benauwd, is duidelijk.

dorens als tegenstanders
Ook het beeld van een doorn voor een tegenstander is niet nieuw. We vinden het verschillende keren in de Hebreeuwse Bijbel. Wanneer Israël het beloofde land binnengaat, waarschuwt JAHWEH:

> *Numeri 33 (naar ISA)*
> [55] Maar als jullie de inwoners van het land niet van voor jullie ogen verdrijven, dan zal het gebeuren dat zij die jullie laten overblijven als prikkels in jullie ogen en als dorens in jullie zijden zullen zijn, en zij zullen jullie benauwen in het land waarin jullie wonen.

De "dorens" zijn hier mensen. Tegenstanders die Israël zullen benauwen. Ook tot Ezechiël wordt gezegd:

> *Ezechiël 2 (naar ISA)*
> [6] En jij, mensenzoon, wees niet bevreesd voor hen en wees niet bevreesd voor hun woorden, hoewel prikkels en dorens bij jou zijn en jij bij schorpioenen woont...

Opnieuw zijn de dorens een beeld van vijandige mensen rondom de profeet. En in Ezechiël 28 vinden we hetzelfde beeld:

> *Ezechiël 28 (naar ISA)*
> [24] En er zal voor het huis van Israël geen prikkende doorn en pijnlijke distel meer zijn onder allen rondom hen die hen verachten...

Opvallend is zelfs dat hier wordt gesproken over mensen die Israël *verachten*. Precies dat woord kwamen we ook tegen bij Paulus, van wie werd gezegd dat zijn persoonlijke verschijning zwak en zijn woord "verachtelijk" was. De Schrift gebruikt het beeld van prikkels en dorens dus vaker voor mensen die tegenstand bieden en benauwen.

met vuisten slaan
Dat past ook bij wat Paulus vervolgens zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] ...een boodschapper van Satan, opdat hij mij met vuisten slaat, opdat ik mij niet verhef.

Ook hier gebruikt Paulus beeldspraak. Hij bedoelt niet dat deze boodschapper hem voortdurend letterlijk met vuisten sloeg. Wij gebruiken vergelijkbare uitdrukkingen. Iets kan "een klap in het gezicht" zijn of iemand kan "een stoot onder de gordel" krijgen, zonder dat er letterlijk wordt geslagen.

En juist die uitdrukking "in het gezicht slaan" kwamen we al tegen in het vorige hoofdstuk. Paulus zegt tegen de Korinthiërs:

> *2 Korinthe 11 (naar ISA)*
> [20] Want jullie verdragen het als iemand jullie tot slaaf maakt, als iemand jullie opeet, als iemand van jullie neemt, als iemand zich verheft, als iemand jullie in het gezicht slaat.

Paulus gebruikt dus in deze directe context al beeldspraak van slaan voor de manier waarop deze boodschappers met de Korinthiërs omgaan. In hoofdstuk 12 zegt hij vervolgens dat een boodschapper van Satan hém "met vuisten slaat".

de doorn was een tegenstander
De aanwijzingen wijzen dus allemaal in dezelfde richting. Paulus' "doorn voor het vlees" was geen lichamelijke kwaal, maar een tegenstander. Paulus zegt zelf wat die doorn was: *een boodschapper van Satan.*

Blijkbaar was er een boodschapper die Paulus bijzonder benauwde en hem en zijn boodschap tegenstond. Dat stak Paulus. Het was een doorn *voor het vlees*. Maar Paulus wist ook waarom deze hem gegeven was:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] ...opdat ik mij niet verhef.

Juist Paulus had reden om zich te verheffen. Hij had buitengewone onthullingen ontvangen. Maar deze voortdurende tegenstand hield hem klein. Hoe ging Paulus daarmee om?

De meeste vertalingen zeggen vervolgens dat hij de Heer driemaal heeft "gesmeekt" om deze doorn van hem weg te nemen. Maar wanneer we nauwkeurig bekijken wat Paulus in vers 8 zegt, blijkt ook daar meer aan de hand te zijn.

Daarover gaat de volgende blog.

4. Paulus' doorn voor het vlees: driemaal de Heer erbij geroepen

In de vorige blog zagen we dat Paulus' "doorn voor het vlees" geen lichamelijke kwaal was, maar een tegenstander: een boodschapper van Satan die hem benauwde en hem met vuisten sloeg. Paulus wist bovendien waarom deze doorn hem gegeven was: opdat hij zich vanwege de overtreffendheid van de onthullingen niet zou verheffen.

Vervolgens zegt hij:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [8] Driemaal heb ik de Heer erbij geroepen, opdat hij afstand zou nemen van mij.

In veel vertalingen lezen we hier iets anders. De Herziene Statenvertaling zegt:

> *2 Korinthe 12 (HSV)*
> [8] Hierover heb ik de Heere driemaal gesmeekt dat hij van mij weg zou gaan.

Andere vertalingen spreken over "bidden". Daarmee ontstaat al snel het bekende beeld: Paulus had een kwaal waar hij vanaf wilde en heeft de Heer drie keer gesmeekt om die weg te nemen. Maar dat is niet wat er letterlijk staat.

erbij geroepen
Het woord dat Paulus gebruikt, *parakaleō*, betekent letterlijk: erbij of ernaast roepen. Het kan, afhankelijk van het verband, ook worden weergegeven met bijvoorbeeld oproepen, aansporen of

bemoedigen. Maar hier is het belangrijk om te kijken hoe Paulus deze specifieke vorm elders gebruikt.

We komen die vorm vijf keer tegen in het Nieuwe Testament. Eén daarvan is hier in 2 Korinthe 12. De andere vier zijn bijzonder verhelderend.

In Handelingen 28 spreekt Paulus tot de voornaamsten van de Joden:

> *Handelingen 28 (naar ISA)*
> [20] Om deze reden dan heb ik jullie erbij geroepen: om jullie te zien en met jullie te spreken, want om de verwachting van Israël heb ik deze boeien om.

Paulus heeft deze mannen niet "gesmeekt". Hij heeft hen *erbij geroepen*. Hij wilde met hen spreken en hun zijn boodschap voorleggen. Een ander voorbeeld vinden we bij Apollos:

> *1 Korinthe 16 (naar ISA)*
> [12] En wat Apollos, de broeder, betreft, ik heb hem er vele malen toe opgeroepen dat hij met de broeders naar jullie toe zou komen, maar hij wilde nu beslist niet komen. Hij zal echter komen wanneer het hem gelegen komt.

Ook hier roept Paulus iemand erbij met het oog op een taak. Apollos zou naar Korinthe gaan en daar optreden. Ook in 2 Korinthe 12 zelf komen we deze vorm opnieuw tegen. Even verderop zegt Paulus over Titus:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [18] Ik heb Titus erbij geroepen en vaardig hem samen met de broeder af.

Paulus roept Titus erbij en zendt hem vervolgens als zijn vertegenwoordiger naar de Korinthiërs.
En tegen Timotheüs zegt hij:

> *1 Timotheüs 1 (naar ISA)*
> [3] Doe, zoals ik jou bij mijn reis naar Macedonië oproep: blijf nog in Efeze, om aan sommigen opdracht te geven geen andere leer te onderwijzen.

Ook Timotheüs wordt erbij geroepen om een taak te vervullen. Hij moet in Efeze blijven en daar de belangen van het evangelie behartigen.

een pleitbezorger
In deze vier gevallen zien we steeds dezelfde gedachte. Paulus roept iemand erbij omdat hij diens hulp nodig heeft. Hij vraagt iemand om voor een zaak op te komen, hem te vertegenwoordigen of belangen te behartigen. Je zou kunnen zeggen: hij roept iemand erbij als *pleitbezorger*. En dan komt de vijfde keer:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [8] Driemaal heb ik de Heer erbij geroepen, opdat hij afstand zou nemen van mij.

Nu roept Paulus geen Apollos, Titus of Timotheüs erbij. Hij roept *de Heer* erbij.

Dat maakt nogal verschil met de gebruikelijke voorstelling dat Paulus drie keer smeekte of God zijn probleem wilde wegnemen. Er staat niet dat Paulus de Heer smeekte. Er staat zelfs niet het gewone woord voor bidden. Paulus zegt dat hij de Heer *erbij riep*.

waarom riep Paulus de Heer erbij?
Daarmee wil ik niet zeggen dat Paulus graag met deze boodschapper van Satan te maken had. Natuurlijk wilde hij daarvan af. Wie zou dat niet willen? Maar dat is iets anders dan zeggen dat Paulus hier driemaal heeft gebeden: "Heer, neem deze doorn alstublieft van mij weg." Dat staat er niet.

Paulus kon niet in eigen kracht omgaan met deze tegenstand. Hij riep daarom de Heer erbij om voor hem op te komen. Zoals hij eerder mensen erbij riep om hem te vertegenwoordigen en zijn belangen te behartigen, zo riep hij hier de Heer erbij. Hij wist dat hij Hem nodig had.
Dat past ook volkomen bij het onderwerp van deze hoofdstukken. Paulus roemde niet in zijn eigen kracht, maar in zijn zwakheid. Juist in deze omstandigheden werd duidelijk dat hij het zelf niet kon.

opdat hij afstand zou nemen
Paulus zegt dat hij de Heer driemaal erbij riep:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [8] ...opdat hij afstand zou nemen van mij.

De boodschapper van Satan benauwde Paulus. Paulus riep de Heer erbij met het oog daarop: dat deze tegenstander afstand van hem zou nemen.

Maar ook hier ligt het accent anders dan vaak wordt voorgesteld. De nadruk ligt niet op Paulus die God probeert over te halen om iets uit zijn leven weg te nemen. Paulus roept de Heer *erbij*, omdat hij Hem nodig heeft in de omstandigheden waarin hij is geplaatst. Dat is een belangrijk verschil.

de omstandigheden weg, of de Heer erbij?
God neemt moeilijke omstandigheden niet altijd weg. Natuurlijk kan Hij dat doen. Maar vaak blijven omstandigheden gewoon bestaan. Wanneer wij dan alleen bidden: "Neem het weg", kan onze aandacht volledig op die omstandigheden gericht blijven. Maar wanneer de Heer erbij is, verandert er iets anders.

Het probleem hoeft niet meteen te verdwijnen, maar onze verhouding tot dat probleem verandert. We komen er als het ware verder vanaf te staan. Het wordt kleiner wanneer we zicht krijgen op wie Hij is, op Zijn genade en op het feit dat ook die omstandigheden niet buiten Hem om plaatsvinden. Paulus wist zelfs waarom zijn doorn voor het vlees hem gegeven was:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [7] ...opdat ik mij niet verhef.

Dat weten wij van onze eigen omstandigheden meestal niet. Wij weten vaak helemaal niet waarom bepaalde dingen in ons leven plaatsvinden. Maar we weten wel dat God alles doet meewerken ten goede.

wij weten niet wat wij zullen bidden
Dat sluit aan bij wat Paulus elders zegt:

> *Romeinen 8 (naar ISA)*
> [26] En evenzo komt ook de geest onze zwakheid te hulp, want wat wij zullen bidden naar wat moet zijn, weten wij niet...

Wij weten niet wat wij zullen bidden *naar wat moet zijn*. Dat is nogal wat.

Wij kunnen aan God vragen om bepaalde omstandigheden weg te nemen, terwijl we helemaal niet weten welke plaats Hij juist aan die omstandigheden heeft gegeven. Paulus wist in dit geval waarom zijn doorn hem gegeven was. Hij was er zelfs om te voorkomen dat Paulus zich zou verheffen.

Paulus schrijft zelf dat deze doorn hem gegeven was "opdat ik mij niet verhef". Of hij dat al besefte toen hij de Heer voor het eerst erbij riep, zegt hij niet. Maar juist zijn woorden laten zien dat hij achteraf wist dat ook deze moeilijke omstandigheden niet zonder bedoeling waren.

Dat past bij wat Paulus elders schrijft: God doet alles meewerken ten goede (Rom. 8:28). Ook moeilijke omstandigheden staan niet buiten Zijn bedoeling.

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [8] Driemaal heb ik de Heer *erbij geroepen...*

driemaal
Waarom precies driemaal? Dat zegt Paulus niet en daar wil ik dan ook niet meer van maken dan er staat. Drie is natuurlijk een veelzeggend getal in de Schrift. We hoeven alleen maar te denken aan de derde dag en opstanding.
Maar Paulus zegt niet waarom hij de Heer precies drie keer erbij heeft geroepen. Het belangrijkste is **wat** hij deed. Hij riep de Heer erbij.

de Erbij-geroepene
Dat woordgebruik kennen we ook uit Johannes 14. De Heer zegt daar tegen Zijn discipelen dat Hij zal weggaan en vervolgens zegt Hij:

> *Johannes 14 (naar ISA)*
> [16] En Ik zal de Vader vragen, en Hij zal jullie een andere Erbij-geroepene geven, om tot in de aeon met jullie te zijn.

Het woord dat hier meestal met "Trooster" wordt vertaald, is *paraklētos*. Het is nauw verwant aan het woord dat Paulus gebruikt wanneer hij zegt dat hij de Heer *erbij riep*. Een *paraklētos* is letterlijk iemand die erbij geroepen is. Iemand die naast je staat. Die voor je opkomt. Die jouw zaak behartigt.

De Heer Zelf was tijdens Zijn wandel op aarde zo'n Erbij-geroepene voor Zijn discipelen. En wanneer Hij weggaat, zegt Hij dat de Vader hun "een andere Erbij-geroepene" zal geven.

Dat maakt Paulus' woorden in 2 Korinthe 12 des te treffender. Hij kon deze boodschapper van Satan niet in eigen kracht aan. Daarom deed hij precies wat iemand doet die een pleitbezorger nodig heeft: *hij riep de Heer erbij*. En de Heer kwam.

In de meeste vertalingen lijkt het volgende vers te zeggen dat Paulus iets vroeg wat hem vervolgens werd geweigerd:

> "Maar Hij heeft tegen mij gezegd: Mijn genade is voor u genoeg..." (Herziene Statenvertaling)

Maar dat woord *"maar"* staat er niet. Paulus riep de Heer erbij en de Heer antwoordde hem.

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] En Hij heeft tot mij uitgesproken: Mijn genade is genoeg voor jou...

Dat is geen afwijzing van Paulus' verzoek. Het is het antwoord op zijn erbij roepen. Daarover gaat de volgende blog.

5. Paulus' doorn voor het vlees: Mijn genade is genoeg voor jou

In de vorige blog zagen we dat Paulus niet zegt dat hij de Heer driemaal heeft gesmeekt om zijn doorn voor het vlees weg te nemen. Hij zegt dat hij de Heer *erbij heeft geroepen*. Paulus kon met deze tegenstand niet omgaan in eigen kracht en riep de Heer erbij om voor hem op te komen. Vervolgens zegt hij:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] En Hij heeft tot mij uitgesproken: Mijn genade is genoeg voor jou...

Dit antwoord wordt meestal heel anders verstaan. Alsof Paulus drie keer vroeg of God zijn doorn wilde wegnemen, maar God zijn verzoek niet inwilligde. De Herziene Statenvertaling geeft daar ook aanleiding toe.

maar Hij heeft tegen mij gezegd
De HSV vertaalt:

> *2 Korinthe 12 (HSV)*
> [9] Maar Hij heeft tegen mij gezegd: Mijn genade is voor u genoeg...

Dat woord "maar" is veelzeggend. Het maakt van vers 9 een tegenstelling met vers 8. Paulus zou hebben gesmeekt om zijn doorn weg te nemen, *maar* de Heer deed dat niet. Hij moest het doen met het antwoord: "Mijn genade is voor jou genoeg." Maar dat "maar" staat er niet. Paulus zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [8] Driemaal heb ik de Heer erbij geroepen, opdat hij afstand zou nemen van mij.
> [9] En Hij heeft tot mij uitgesproken: Mijn genade is genoeg voor jou...

Paulus riep de Heer erbij en de Heer kwam hem tegemoet. Natuurlijk ligt in het vervolg besloten dat de boodschapper van Satan niet eenvoudig uit Paulus' leven werd weggenomen. Maar het antwoord van de Heer is geen tegenwerping in de zin van: Ik doe niet wat je vraagt, dus hier moet je het maar mee doen.

Paulus had de Heer erbij geroepen. En dat verzoek werd juist wél ingewilligd.

troost
In de vorige blog zagen we dat het woord voor "erbij roepen" verwant is aan *paraklētos*, de Erbij-geroepene, meestal vertaald met "Trooster".

Dat begrip troost wordt mooi geïllustreerd in Genesis 24. Sara is overleden en aan het einde van het hoofdstuk lezen we over Izak en Rebekka:

> *Genesis 24 (naar ISA)*
> [67] En Izak brengt haar naar de tent van zijn moeder Sara. En hij neemt Rebekka, en zij is hem tot vrouw, en hij heeft haar lief. En Izak wordt getroost na zijn moeder.

Sara kwam niet terug. Het verlies werd niet ongedaan gemaakt. Maar Izak kreeg iets anders en werd getroost. Dat is ook hier een belangrijke gedachte. God neemt moeilijke omstandigheden niet altijd weg. Bij Paulus werd de doorn voor het vlees blijkbaar ook niet weggenomen. Maar Paulus riep de Heer erbij en kreeg wat hij nodig had.

Hij kreeg zicht — of opnieuw zicht — op Gods genade.

genoeg
De Heer zegt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] ...Mijn genade is genoeg voor jou...

"Genade" is hier geen schrale troost waarmee Paulus genoegen moest nemen omdat zijn verzoek was afgewezen. Integendeel. Gods genade was precies wat Paulus nodig had.

Het woord dat met "genoeg" wordt weergegeven, kan in andere verbanden ook de gedachte van tevreden zijn uitdrukken (Luk. 3:14; 1 Tim. 6:8; 3 Joh. 1:10). En dat ligt dicht bij elkaar. Wie tevreden is, heeft genoeg.

Iemand kan heel veel hebben en toch nooit genoeg hebben, omdat hij niet tevreden is. Een ander heeft misschien nauwelijks iets en is tevreden. Die heeft genoeg.

Paulus kreeg meer besef van Gods genade. Hij had de Heer erbij geroepen en de Heer wees hem erop dat Zijn genade voldoende was. Maar de Heer zegt nog meer:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] ...Mijn genade is genoeg voor jou, want Mijn kracht wordt volbracht in zwakheid.

kracht in zwakheid
Hier komen we bij de kern van dit hele gedeelte. Gods kracht wordt volbracht in zwakheid. Zonder onze zwakheid wordt Gods kracht niet zichtbaar. Als wij van onszelf sterk zouden zijn en alles zelf konden, zou wat er tot stand komt ook aan onze eigen kracht kunnen worden toegeschreven. Maar wij zijn zwak.

Dat was nu juist het grote verschil tussen Paulus en zijn tegenstanders in Korinthe. Zij roemden in zichzelf, in hun positie en in wat zij konden aanvoeren. Paulus was door de Korinthiërs juist als zwak en verachtelijk beschouwd.

En Paulus zegt uiteindelijk niet: jullie hebben het mis, want eigenlijk ben ik helemaal niet zwak.
Hij zegt juist: *ik bén zwak*. Maar Gods kracht wordt in die zwakheid volbracht. Dat is waarom Paulus tot een conclusie komt die naar menselijke maatstaven vreemd klinkt.

veel liever
Paulus vervolgt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] ...Veel liever dan, zal ik veel meer roemen in mijn zwakheden, opdat boven mij de kracht van Christus zou intrekken.

Paulus had in dit hoofdstuk even geroemd in zijn bijzondere onthullingen. Hij was weggerukt tot de derde hemel en tot het paradijs. Hij had werkelijk iets om over te vertellen. Maar hij zegt: *veel liever* zal ik *veel meer* roemen in mijn zwakheden. Waarom?

Omdat wie roemt in zijn eigen kracht, uiteindelijk over zichzelf roemt. Maar als je weet dat je zelf zwak bent en er komt toch iets tot stand, dan kan de roem alleen maar naar God gaan.

Paulus had in het voorgaande hoofdstuk al opgesomd wat hij allemaal had meegemaakt: slagen, gevangenschap, steniging, schipbreuk, gevaren, honger en dorst. Naar menselijke maatstaven waren dat geen zaken om in te roemen. Maar ondanks al die zwakheden had Paulus zijn bediening vervuld en het evangelie verkondigd. Dat kon maar op één manier: God had hem daartoe in staat gesteld. En Paulus wist dat dit genade was.

de kracht van Christus trekt in
Paulus zegt dat hij in zijn zwakheden roemt:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] ...opdat boven mij de kracht van Christus zou intrekken.

Het woord dat hier wordt gebruikt heeft te maken met een tent. Het zou kunnen worden weergegeven met inkwartieren of tabernakelen. Het beeld is dat de kracht van Christus als het ware boven Paulus haar tent opslaat. Die kracht komt niet uit Paulus zelf. Hij is zwak. Maar juist boven die zwakke Paulus trekt de kracht van Christus in.

Dat is precies het antwoord op de situatie waarin Paulus zich bevond. De boodschapper van Satan benauwde hem. Paulus kon daar niet in eigen kracht mee omgaan en riep de Heer erbij. En de Heer liet hem zien: Mijn genade is genoeg voor jou, want *Mijn kracht* wordt volbracht in jouw zwakheid.

welbehagen in zwakheden
Daarom vervolgt Paulus:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [10] Daarom heb ik een welbehagen in zwakheden, in beledigingen, in noden, in vervolgingen, en in benauwdheden ten behoeve van Christus, want wanneer ik zwak ben, dán ben ik machtig.

"Welbehagen" wil zeggen dat Paulus deze dingen goed acht. Dat betekent natuurlijk niet dat beledigingen, noden, vervolgingen en benauwdheden op zichzelf aangenaam zijn. Paulus zocht ze niet op omdat hij ervan genoot. Maar hij had geleerd welke plaats zijn zwakheid had.

Juist daarin werd de kracht van Christus zichtbaar. En daarom kan hij zeggen: wanneer ik zwak ben, dán ben ik machtig. Het woord dat hier met "machtig" wordt weergegeven, is hetzelfde woord dat in vers 9 wordt gebruikt voor Gods "kracht". Paulus is dus niet machtig omdat hij uiteindelijk toch ergens eigen kracht vandaan haalt.

Wanneer Paulus zwak is, is hij machtig omdat *de kracht van Christus* boven hem intrekt.

alles bij Hem bekendmaken
Misschien zou dan de vraag kunnen opkomen: mogen we God dan niet vragen om moeilijke omstandigheden weg te nemen? Natuurlijk wel. Paulus zegt zelf:

> *Filippenzen 4 (naar ISA)*
> [6] Wees in niets bezorgd, maar laat in alles jullie verzoeken, door gebed en smeekbede, met dankzegging bekendgemaakt worden bij God.

Hier gebruikt Paulus daadwerkelijk woorden voor gebed en smeekbede. Dat zijn andere woorden dan het woord dat hij in 2 Korinthe 12 gebruikt wanneer hij zegt dat hij de Heer erbij heeft geroepen.

Wij mogen onze verzoeken dus bij God bekendmaken. Alles. Maar Paulus voegt er iets belangrijks aan toe: *met dankzegging*. Wij weten niet altijd of God de omstandigheden waarover wij tot Hem spreken zal wegnemen. Misschien doet Hij dat. Misschien ook niet.

Maar we mogen Hem bij voorbaat danken voor Zijn genade. Voor het feit dat Hij erbij is. En ook daarvoor dat Zijn weg de juiste is, zelfs wanneer wij op dat moment niet begrijpen waarom bepaalde omstandigheden een plaats in ons leven hebben. Dan vervolgt Paulus:

> *Filippenzen 4 (naar ISA)*
> [7] En de vrede van de God, die elk denken te boven gaat, zal jullie harten en jullie gedachten verzekerd bewaren in Christus Jezus.

de vrede van de God
Wanneer we gaan verstaan dat niets Hem uit de hand loopt en dat Hij ook moeilijke omstandigheden doet meewerken ten goede, geeft dat vrede. Niet noodzakelijk omdat de omstandigheden veranderen. Maar omdat wij weten Wie erboven staat. Dat is "de vrede van de God". Een vrede die elk denken te boven gaat en onze harten en gedachten bewaart in Christus Jezus.

Paulus' doorn voor het vlees werd blijkbaar niet weggenomen. Maar Paulus kreeg iets veel groters: zicht op Gods genade en op de kracht van Christus die juist in zijn zwakheid zichtbaar werd. Daarmee zijn we terug bij het begin van deze serie.

De tegenstanders van Paulus roemden naar het vlees. Paulus had zelf genoeg waarin hij naar het vlees had kunnen roemen. Hij had zelfs buitengewone onthullingen van de Heer ontvangen. Maar uiteindelijk zegt hij:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [9] ...Veel liever dan, zal ik veel meer roemen in mijn zwakheden...

Want:

> *2 Korinthe 12 (naar ISA)*
> [10] ...wanneer ik zwak ben, dán ben ik machtig.